

Μιχάλης Κολιοραδάκης Σχολικός Σύμβουλος 1^{ης} Περιφέρειας Π.Ε. Ν. Ρεθύμνου Καινοτόμες παρεμβάσεις στο Δημοτικό Σχολείο: Η προσέγγιση της Υφαντικής Τέχνης.

Ευχαριστώ θερμά το Πανεπιστήμιο των Ορέων, τον κ. Ιωάννη Παλλήκαρη, την κ. Βαρβάρα Τερζάκη, την κ. Πέλλα Καλογιαννάκη και τον κ. Κώστα Καρρά που μου δίνουν την ευκαιρία να συμμετέχω στη δράση Πηνελόπη Gandhi και να βρίσκομαι απόψε εδώ. Συγχαίρω για την Αποστολή Πηνελόπη Gandhi την εμπνεύστρια – συντονίστρια κ. Βαρβάρα Τερζάκη και όλους όσους συμμετέχουν εθελοντικά σ' αυτό το ξεχωριστό όραμα. Η κ. Τερζάκη μπορεί να χαρακτηριστεί ως ιεραπόστολος της Κρητικής Υφαντικής καθώς και μέσα από την παιδεία, μέσα από το σχολείο με την συμμετοχή των μαθητών, ανοίγει δρόμους ανάπτυξης μιας ξεχασμένης τέχνης και πέρα από τα όρια της Ελλάδας, στο διεθνές στερέωμα.

Έτσι, στο πλαίσιο της Αποστολής Πηνελόπη Gandhi που αναπτύσσει το Πανεπιστήμιο των Ορέων σχεδιάστηκε και υλοποιείται πιλοτικά σε τρία σχολεία Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης project για την υφαντική τέχνη, με στόχο αφενός την διάσωση και την διάδοση της Κρητικής παράδοσης και αφετέρου τη μελέτη κοινωνικών, ιστορικών, οικονομικών και πολιτισμικών θεμάτων που σχετίζονται με την υφαντική.

Η καινοτόμος αυτή δράση υλοποιείται στο 6/θέσιο Δημοτικό σχολείο Ρουσσοσπιτίου Ρεθύμνου, στο 6/θέσιο Δημοτικό σχολείο Αποστόλων Αμαρίου Ρεθύμνου και στο σχολείο Ευρωπαϊκής Παιδείας στο Ηράκλειο. Στηρίζεται στη βιοματική προσέγγιση, στην διερευνητική- ανακαλυπτική μάθηση, στην ομαδοσυνεργατική στρατηγική, στη γνωστική μαθητεία και ενεργοποιεί πολλαπλές μορφές νοημοσύνης των μαθητών μέσω της διαθεματικότητας.

Οι μαθητές αρχικά ευαισθητοποιούνται από έργα υφαντικής ή προβολή βίντεο (π.χ. ο μύθος της αράχνης, υλικό από dvd της Αποστολής κ.α.), από εικόνες υφαντών, από τραγούδια, από επίσκεψη σε ένα τοπικό εργαστήριο, με την μελέτη ενός άρθρου περιοδικού ή εφημερίδας, με τη γνωριμία μιας υφάντρας ή με τη προβολή ενός ντοκιμαντέρ (π.χ. πολιτιστικός σύλλογος της Θράκης όπου οι γυναίκες υφαίνουν στον αργαλειό παραδοσιακές Θρακιώτικες στολές).

Οι μαθητές συζητούν, αναπτύσσουν ιδέες και ορίζονται οι διαστάσεις του θέματος σύμφωνα με τα ενδιαφέροντά τους. Χωρίζονται σε ομάδες και καθορίζονται οι στόχοι (γνωστικοί, συναισθηματικοί, ψυχοκινητικοί) και το πλαίσιο δράσης. Μας ενδιαφέρει η ευαισθητοποίηση των μαθητών για την τέχνη της υφαντικής και ο συσχετισμός της με το τοπικό περιβάλλον, την ιστορία της Κρήτης, τις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες καθώς και η γνωριμία τους με τις πρώτες ύλες και τα εργαλεία της υφαντικής, τους τρόπους ύφανσης στα προβιομηχανικά και βιομηχανικά χρόνια. Κάθε ομάδα επιλέγει ένα όνομα ή έμβλημα (π.χ. μεταξοσκούληκες, υφαντένιοι, αρχνοϋφαντόπαιδα κ.α.), ορίζει τους ρόλους και δημιουργεί χρονοδιάγραμμα ανάπτυξης δράσεων (π.χ. Α ομάδα: ορισμός και απαρχές υφαντικής, πρώτες ύλες. Β ομάδα: Η υφαντική στην Αρχαία Ελλάδα, βαφές από φυτά. Γ ομάδα: Η υφαντική στη Ελλάδα του 18^{ου} 19^{ου} αιώνα, είδη αργαλειών και Δ. Ομάδα: Η διαδικασία ύφανσης στον αργαλειό, διακοσμητικά μοτίβα). Αφού συγκεντρώσει το υλικό κάθε ομάδα το παρουσιάζει στην ολομέλεια της τάξης.

Κάθε θεματική ενότητα προσεγγίζεται διαθεματικά. Ενδεικτικά, αναφέρουμε για την ομάδα Α, ότι μπορεί να ασχοληθεί με την ετυμολογία λέξεων (υφαντική-υφαίνω-υφαντό), με συνώνυμα, με λεξιλογικά παιχνίδια(η πέτρα στη λίμνη, το φανταστικό διώνυμο), με αναζήτηση ποιημάτων, αινιγμάτων, μαντινάδων, παροιμιών, λαϊκών παραμυθιών και μύθων (η Αθηνά και η αράχνη, το παραμύθι με τη μέλισσα, την

αράχνη, τη χελώνα και τον σκαντζόχοιρο, οι τρεις μοίρες Άτροπος ,Λάχεση και Κλωθώ), με αναζήτηση τραγουδιών και να συνδέσει την υφαντική με την καθημερινή ζωή, να μελετήσει έθιμα και γιορτές στη Κρήτη και στην υπόλοιπη Ελλάδα που σχετίζονται με αυτήν.

Η ομάδα Β μπορεί να αναζητήσει αρχαιολογικά ευρήματα, να μελετήσει τις ασχολίες των γυναικών στην Αρχαία Ελλάδα, την ενδυμασία, σχετικά χωρία στον Όμηρο με την Πηνελόπη και να δημιουργήσει κόμιξ. Η Γ ομάδα μπορεί να ασχοληθεί με την υφαντική στην Ελλάδα από τον 18^ο αι. μέχρι σήμερα, την βιομηχανοποίησή της και τα είδη των αργαλειών ενώ η Δ ομάδα μπορεί να οργανώσει βιοματικές δραστηριότητες για την παραγωγή του νήματος (αδράχτι), τη βαφή με φυσικό και τεχνητό τρόπο και την ύφανση στον αργαλειό (στημόνι-υφάδι). Να γίνει γνωριμία με τις πρώτες ύλες βαμβάκι, μετάξι, λινάρι, μαλλί, με το πλύσιμο, το ξάσιμο, το γνέσιμο, τις φυτικές βαφές από ρίζες, φύλλα, καρπούς, φλοιούς και λουλούδια.

Οι μαθητές βράζουν στο σχολείο κρεμμυδόφυλλα, ρόδια , παντζάρια , κιτρινορίζα, καρυδόφυλλα, βελανίδια, κίτρινα λουλούδια και βάφουν λευκά βαμβακερά υφάσματα. Συσχετίζουν το έθιμο της κουράς των προβάτων στη Κρήτη με την υφαντική και δημιουργούν στο σχολείο ένα μικρό φυτώριο με βαμβάκι ή λινάρι ή λουλούδια βαφής. Γνωρίζουν επίσης τα εργαλεία της υφαντικής (π.χ. ηλακάτη= ρόκα, χτένια, χειρόκτενα, σαΐτα, αδράχτι, τυλιγάδι, ανέμη, σφεντήλι, θραμύλι, μασούρια και καλαμουκάνια) και τα διάφορα είδη αργαλειού σε διάφορους πολιτισμούς ενώ κατασκευάζουν μικρούς και αυτοσχέδιους « αργαλειούς» με ξύλινα τελάρια, ξυλάκια και χαρτόνι και φτιάχνουν βραχιολάκια με κλωστές ή υφαίνουν με νήματα ή κόλλες γλασσέ. Συγκρίνουν την παραδοσιακή και μοντέρνα υφαντική, τα υλικά, τα μοτίβα και εκφράζονται εικαστικά. Ζωγραφίζουν μοτίβα, κατασκευάζουν κολάζ με εικόνες από υφαντά και μελετούν καλλιτέχνες που στα έργα τους έχουν ως αντικείμενο την υφαντική.

Σημαντικό είναι οι μαθητές να συνδέσουν την υφαντική με την καθημερινή ζωή και να κατανοήσουν την οικονομική της διάσταση(μόδα, στολές, σημαίες, προίκια, τραπεζομάνηλα, σεντόνια, χαλιά, πετσέτες, ρασίδια, χοντρές κάπες). Να γνωρίσουν το παράδειγμα του Γκάντι που η εικόνα του να παρασκευάζει νήμα έκανε το γύρο του κόσμου και έγινε το σύμβολο μιας παράδοσης με κέντρο την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Να γίνει αναφορά στη δημιουργία κοινωνικών δικτύων ή στην αντιμετώπιση της φτώχεια μέσω της υφαντικής και να προβληθούν projects που υλοποιούνται από διάφορες κοινότητες ή οργανισμούς σε αναπτυσσόμενες χώρες.

Για τη συλλογή των πληροφοριών οι μαθητές ανατρέχουν σε βιβλιογραφία, στο διαδίκτυο, σε εφημερίδες, περιοδικά ή σε προσωπικές μαρτυρίες (συνέντευξη υφάντρας, καλλιτεχνών, ηλικιωμένων ή ερωτηματολόγιο). Πραγματοποιούν επισκέψεις σε εκθέσεις με βασικότερη την έκθεση-διάδραση που γίνεται στο Ηράκλειο στη Βασιλική του Αγίου Μάρκου από 1-16 Νοεμβρίου 2012, σε λαογραφικά μουσεία, σε πολιτιστικούς φορείς, σε Κέντρα Λαϊκής Τέχνης, σε Λύκεια Ελληνίδων, σε ΚΑΠΗ, σε χορευτικούς συλλόγους και συνεργάζονται με εργαστήρια(π.χ. εργαστήρι ΕΡΓΑΝΗ στον Πόρο Αττικής όπου κατασκευάζονται χρηστικά αντικείμενα, στολίδια, ρούχα, παιχνίδια με το χέρι από φυσικές πρώτες ύλες ή ανακυκλωμένα υλικά).

Η όλη προσπάθεια των μαθητών και των εκπαιδευτικών γνωστοποιείται στο ευρύ κοινό με δημόσια παρουσίαση του υλικού στο σχολείο η οποία μπορεί να συνοδευτεί από μουσική εκδήλωση με τη συνεργασία μουσικοχορευτικών συλλόγων ή θεατρική εκδήλωση με ανέβασμα θεατρικής παράστασης. Μπορεί να γίνει εικαστική παρέμβαση στο χώρο του σχολείου ή της τάξης με ζωγραφική μοτίβων, με φωτογραφικό υλικό, με έργα υφαντικής ή χειροτεχνίες μαθητών με κατασκευές

ξύλινων αργαλειών ενώ έσοδα από αυτές τις δράσεις να διατεθούν για κοινωνικούς σκοπούς.

Προτείνεται η κατασκευή ιστοσελίδας για την υφαντική, βίντεο με μουσική και φωτογραφίες ή έκδοση περιοδικού με τις δραστηριότητες και το υλικό που θα συγκεντρωθεί από τους μαθητές. Προτείνεται επίσης να δημιουργηθεί φυλλάδιο-χάρτης με υφαντικές διαδρομές της Κρήτης όπου παρατίθενται σταθμοί υφαντικής τέχνης (τόποι παραγωγής υφαντών ή έκθεσης συλλογών) με συνοδευτικά κείμενα σε διάφορες γλώσσες και αυτό να αποτελέσει σε συνεργασία με τους Δήμους έναν οδηγό για τουρίστες που ενδιαφέρονται για την υφαντική. Τέλος, να δημιουργηθεί μια ταινία με θέμα «Υφάντρες της Κρήτης» όπου θα καταγράφονται οι σημαντικότερες φάσεις της υφαντικής τέχνης από την επεξεργασία των πρώτων υλών μέχρι την κατασκευή υφαντών, τα ήθη και τα έθιμα που σχετίζονται με την υφαντική καθώς και παρουσίαση των υφαντριών και των υφαντών του τόπου μας.

Ευχαριστώ και επαινώ τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές που αγκάλιασαν με ενθουσιασμό την προσπάθεια αυτή και υλοποιούν τις παραπάνω δράσεις στα σχολεία τους.

Συγχαίρω και πάλι θερμά την εμπνεύστρια, τη συντονίστρια , την ιεραπόστολο της κρητικής υφαντικής για τη Αποστολή Πηνελόπη Gandhi κ. Βαρβάρα Τερζάκη και της εύχομαι να είναι καλά και να προσφέρει στον τόπο μας με την ίδια διάθεση.

Ηράκλειο 1-17 Νοεμβρίου 2012